

Az állvány lelke, 2016

A hangár kiáltása, 2016

Lovas Ildikó

FELHŐTLENSÉG ÉS DERŰ

Közelítés

Kozma Laura festményeiről van szó. Nem Kozma Lauráról, mondogatom magamban, miközben nézem a képeket, olvasom az azokról szóló mondatokat. Interjúkat is olvasok, Kozma Laura mondatait, válaszait. Van a mondataiban valami felhőtlen. Napokra fogságában tart. Nem enged közelebb a festményekhez, pedig azokhoz igyekeznek – amennyire értelme van az igyekezetnek, annak, hogy szavakba foglaljunk érzéseket és gondolatokat, amelyek eszünkbe jutnak a műalkotásokról. Inkább rólunk szólnak ezek a mondatok, a befogadóról, kevésbé az alkotásról, de védtelenek vagyunk. A jó festmény meglődít, történeteket mesél – Kozma Laura képei jók, ezt a róluk szóló szövegekből is lehet tudni. Ugyanakkor van valami kényszeresség is, mintha valami túl egyszerűt kellene megemelni. Evidenciát légiesíteni, elrugasztani. Ettől a némaság bennem. Ezekhez a remek írásokhoz, melyek Kozma Laura képeiről szólnak, nincs mit hozzátennem, folyóba vizet. Mégis van bennem hiányérzet. Meg telítettség. Hiányérzet és telítettség az alkotásairól szóló nagyszerű szövegek kapcsán. És ez nem a képek miatt van és nem a képekért értelmező szövegek miatt – itt az a keskeny utca, amin el kellene indulni. A keskeny utca vezet el a képekhez. A keskeny utcát Kozma Laura mondatai, az azokban megjelenő, csak rá jellemző megközelítés jelenti.

Felhőtlenség

Megadom magam és Kozma Laura válaszaiból megpróbálom elképzelni a világot, amit képeim megalkot. Az általa létrehozott világot. Úgy teszek, mint aki nem ismeri a festményeket. Mintha nem emlékeznék az első alkalomra, amikor az orrom elé került a csantavéri templom, mint valami római tévedés a rétegezett bácskai föld végén. Ennek már négy éve, de a Kozma-festmények jelentette érzést másodpercek alatt fel tudom idézni.

„(...) a tér, a táj, a mozgás, a nyugalom, a létezés evidenciái, a bensőségeség, a személytelennel szemben vágyott transzcendencia és imagináció helyét kell keresnünk és megeltnünk”. – írtam a Híd Kör Art csoportos kiállítása kapcsán, de számomra a kapaszkodót a Kozma-festmények jelentették, a szavakat azok rakták a papírra. Így lehet általánosítani? Ezt nem tudom, ha igen, akkor bajban vagyunk, mert szavakat húzunk alkotásokra, kedvünk szerint cserélgethetjük, behelyettesíthetjük, a szavak adják vissza a *dolgot*. Jobb esetben pedig arról van szó, hogy nemzedéki élmények találkoztak a kiállításon képzőművészeti formában. Mindkét állításban van némi igazság – tudjuk, hogy szavakat szoktak alkotásokra húzni, tudjuk, hogy léteznek a nemzedéki élmények, amelyek összekapcsolnak művészeket, megformálásokat. Az már befogadói döntés, attitűd, szenzibilitás kérdése, hogy kinek a műveit látjuk a szemünk előtt, amikor általánosságban is érvényesnek tekinthető mondatokat fogalmazunk meg.

Vissza Kozma Laura mondataira, amelyekből csukott szemmel megpróbálom elképzelni képei teremtett világát. Témákat, motívumokat, technikát, stílust kellene ehhez elemezni, és abból kiemelni a festmények mondandóját, üzenetét, hangulatát. Én a mondatait elemzem. Onnan közelítek a műveikhez. Nem fontos eldönteni, hogy a szavairól vagy a festményeiről beszélek-e. Van egy olyan gyanúm, hogy a kettő ugyanaz. És ez olyan ritkaság, amit nagyon meg kell becsülni.

Van a mondataiban tehát valami felhőtlenség. Nem könnyedség, nem gondtalanság, nem felületesség, nem zavartalanság – sem a szinonimák, sem a becsempészett szó (felületesség) nem felelnek meg annak, ami mondataiból árad. De megfelel a nyitottság, egyszerűség, egyértelműség, felszabadultság. Semmi manír és próbálkozás nincs a mondataiban. Evidencia van. Kétely nélküli tisztaság és a megmutatás fontosságába vetett hit

Házformák, 2017

bátorsága. Nem fogalmaz felül és alul. Pontosan fogalmaz. Tisztán és érthetően beszél.

„A lényeg, hogy ne legyen kész”, mondja Kozma az épületről, mert akkor nyilván ugyanolyan, mint a többi. Az, hogy lefelé bomlik vagy fölfelé épül, számára mindegy. „Nálam teljesen egyenlő”, mondja. Van ebben valami elnémitő. Az értelmezés, a magyarázás, a (bele)magyarázás feleslegessége. Hogy mi mindent fejeznek ki az enyészettel harcoló, kacérkodó épületek, a félkész épületek, a meztelen téglafalak, a kitört ablakok. Tökéletességük vagy éppenséggel feleslegességük, mulandóságuk vagy memento-voltuk-e az erősebb. Hiszen egyik sem. Nem erről van szó. Ha csak egy kicsit is erről volna szó, akkor sem a képek, sem Kozma Laura mondatai nem volnának felhőtlenek. Nem magától értetődőnek venné a *vant*, hanem beletuszkolná az időfolyamba, a létezés görcsébe, aminek a képzőművészethez nem kell, hogy köze legyen. Ezért lényeges, hogy amikor a mondatait olvassuk, ne feledjük, hogy a képeire gondolunk, egy képzőművész szavairól van szó. Ezért a tárgyi létezés,

vanság egyértelműsége, ami a festményeit uralja és felhőtlené teszi, nem az emberi létezésben mérhető, azon túlmutató időt, időtlenséget jeleníti meg. Nem azt az érzést, amiről máskor, máshol úgy olvashatunk, hogy „ha összeomlik, gyom virít alóla / s nem sejtí senki róla, /hogy otthonunk volt-e, vagy állat óla.”

Magától értetődőnek veszi a világot és benne saját tekintetét, ami keretbe zárja, mielőtt lefotózná a kiválasztott részletet, elemeket, valóságdarabot. Birtokba veszi felhőtlen mozdulattal. Megvagy, mint ha ezt kiáltaná, látlak! És valóban megvan és valóban látja – a nem készet, azt, ami nem ugyanolyan, mint a többi.

De – tehetnének fel a kérdést, nem minden más, mint a többi? Nem azáltal lesz más, hogy épül vagy omlik, hanem saját magától. Önnön létezése adja meg különbözősége jegyeit. Ám ez csak okoskodás volna. Az állandóságba ékelt változás, mozgás, történés, dinamika adja meg a választ erre a kérdésre. Minden, ami ház, épület, vastraverz, egyforma. A ház az csak ház, a góré pedig góré,

Vörös szalagos fázis, 2015

a villanypózna pedig villanypózna. Mássá – nem ugyanolyanná – a változás teszi. Ennek a folyamatnak a mibenlétét ragadja magával és helyezi keretek közé, vagyis veszi ki az időből Kozma Laura. Mondatainak, látásmódjának felhőtlenségét az teszi, hogy ezt a változást nem egyenlíti ki az idő múlásával.

Derű

Kozma Laura az építészet felől érkezett a képzőművészetbe. Részben legalábbis, mert legalább annyira a zene felől. Édesanyja építész, de a saját bevallása szerint ő nem volt annyira matematikus, hogy építésszé váljék. Azonban kedvence a szerkezeti rajz. Így aztán ezt átemelte a képzőművészetbe. Nagy szerencsénk, hogy aközben, míg ezt az átemelést végezte, nem tűzdelte tele a lelkét, mondatait és ezáltal a viszonyulását művészetelméleti szavakkal. Azt hiszem, nem volt erre szükség, mert megvan benne az a képesség, hogy önmagából táplálkozva építi fel művészi világát, a Kozma-féle látásmódot – ahogyan ő fogalmazta, kereste a Kozma Laura-stílust. És amíg kereste,

a maga felhőtlen és tiszta attitűdjével, mindent felhasznál, ami őt Kozma Laurává érlelte. A szakiskolai órákon tanultakat és az akadémián elsajátítottakat, egyiket sem helyezve a másik fölé. Mindezt egyszerűbben is kimondhatjuk: nincs benne semmi sznob-érték, ami a művészt hamissá silányítja, felületessé teszi (a becsempészett szó helyére kerül). Miközben festményeiből kiveszi az időt, épületeit, azok állagát a változás jelensége felől, de nem az emberi idő felől közelítve, aközben rettenetes utazásokat tesz meg – foteljében ülve, pokrócba burkolózva. Van ahhoz ereje, hogy csakis két dologra ügyeljen: a látványra, amit lefotózik, hogy vászonra vigye és önmagára. Lecsupaszítva, letisztítva, vonalakká egyszerűsítve-sűrítve. És ebben a belső munkában minden nehézség ellenére ott van a derű, aminek ikertestvére a felhőtlenség. A derű lengi be, itatja át Kozma Laura festményeit. A kémény derűje. A fehér tetőfólia derűje. A tűzfal derűje. A templom kupolájának derűje. Az ég felé kapaszkodó tornyok derűje. A görbülő villanypózna derűje. A művelődési házon virító piros műanyag derűje. A vastraverz

Az átkelő alázata, 2015

Falak-tetők békében, 2017

szilárdságának derűje. Az alkotásokon ezekre helyeződik a hangsúly, megbillentve a teljes képet – nem kidőlt-bedőlt ház, megroskadt tető, hanem piros téglás, büszkén feszítő kémény az, amit felkínál a befogadónak. Nem a mezők és szántóföldek távolsága, a kép végén felbukkanó templom, hanem annak ragyogó kupolája az, amit felkínál a befogadó tekintetének. Ezekben az elemekben erő rejlik, ami Kozma Laura ereje. Művészetének ereje. Alapját a megalkuvás/megfelelés nélküli felhőtlenesség és derű adja – és mert felhőtlen és derűs, fel sem merül, hogy létezhet megfelelési kényszer, divatok, elvárások. Anélkül, hogy elkanyarodnánk, annyit azért megemlítnünk, hogy éppen emiatt elegendő számára a Csantavér és Szabadka adta táj, annak látnivalói, elemei – azokba beleviszi minden más tájak vastraverzeinek, lerombolt templomainak, beomlott házainak, elhagyott gyárépületeinek *történetét* – ez egy teljesen más rétege az alkotásainak, ahol nem a derű és

felhőtlenesség, de a pontosság az uralkodó, azonban erre most nem kanyarodunk el – nem bókászunk át a keskeny utca másik oldalára.

Az erőt a vonalak adják, de a színek hangsúlyozzák. Kozma Laura arról is beszél, miként keveri ki a színeket, milyen hangsúlyok mentén. Ha a vonalaiban érhető tetten, hogy valamennyire az építészet felől érkezett a képzőművészetbe, akkor a színeiben érhető tetten, hogy a zenéből is. Zenei ízlése és világa nem csak a hangok, dallamok formájában formálták művészetét, hanem színei kiválasztásában, alkalmazásában is. Emiatt ragyog a szürke és bohóckodik a kék, hempereg a zöld és gurul a barna, cserfeskedik a piros.

Végig mentem a keskeny utca egyik oldalán. Vagy legalábbis eljutottam valameddig. Itt megállok. Nem tudom, a másik oldalon mi lesz – a felhőtlenesség és derű mennyire rendelődik tekintetének pontossága alá az évtizedek alatt. Valaki majd azon is végig megy.

A távolban, 2015